

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МУКАЧІВСЬКА МІСЬКА РАДА
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. Б.ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМ. ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ**

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАУКИ Й ОСВІТИ
В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

**Збірник тез доповідей за матеріалами
VI Всеукраїнської науково-практичної конференції**

**Мукачево
13-14 травня 2021 року**

*Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет
науково-технічною радою Мукачівського державного університету
(протокол № 4 від «12» травня 2021 р.)*

С 91

Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів : збірник тез доповідей за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції, 13-14 травня 2021 р., Мукачево / Ред.кол. : Т.Д.Щербан (гол.ред.) та ін. – Мукачево : Вид-во МДУ, 2021. – 572 с.

У збірнику представлено тези доповідей за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів». Учасниками конференції розглянуто проблеми та перспективи розвитку педагогічної освіти, психолого-педагогічні аспекти індивідуальної траєкторії професійного становлення особистості, сучасні орієнтири розвитку економіки, управління та інженерії, актуальні проблеми розвитку сфери обслуговування, туризму та збереження історико-культурної спадщини, тенденції розвитку сучасного суспільно-політичного та культурно-мистецького простору.

Видання розраховане на науковців, педагогів, викладачів, аспірантів та студентів, які займаються науково-дослідною роботою.

Редакційна колегія:

Щербан Т.Д. – д-р психол. наук, професор (голова);

Гоблик В.В. – д-р екон. наук, професор;

Кобаль В.І. – канд. пед. наук, доцент;

Пігош В.А. – канд. екон. наук, доцент;

Максютова О.В. – провідний фахівець ВНТД.

Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікації.

ФЕНЦИК О.М. Академічна грамотність здобувачів вищої освіти: сутність та шляхи становлення	230
ФЕНЦИК О.М., ДИЯНИЧ М.М. Науково-дослідницька компетентність майбутніх учителів початкової школи: теоретичні засади	232
ФЕНЧАК Л. М. Формування організаційно-управлінської компетентності майбутніх педагогів початкової освіти	234
ФІЛЕ Г.Ф. Основні поняття та завдання релігійного виховання	236
ФІЛЬО В. В., МОЧАН Т. М. Особливості соціалізації дітей в сім'ї	239
ФУЛЕЙ А.Ю., МАРКО М.М. Використання пальчикового ігротренінгу в дітей дошкільного віку	241
ФУРДЕЛА А. Т., ХОМА О. М. Методи навчання грамоти в першому класі	243
ХИМИНЕЦЬ К.І., ЧЕКАН О.І. Особливості використання комп'ютерних технологій у логопедичній роботі	245
ХОМА О. М., МАКАРА Ж. М. Сучасні підходи до форм читання в початковій школі .	248
ХРИПТА А. М., ТОМАШЕВСЬКА М. О. Педагогічне спілкування як форма міжособистісної взаємодії вчителя та учнів	250
ЦІФРЯК Т.М., ЛІБА О.М. Структура методології освітньої діяльності здобувачів вищої освіти	252
ЧЕКАН О.І. Сучасні тенденції досліджень процесів спілкування в ракурсі лінгвістики, психології, психолінгвістики, педагогіки з позицій різних наукових напрямків	254
ЧЕРЕПАНЯ М.Т., БРИТВАК Р.М. Реформи в дошкільній освіті Закарпаття (друга половина ХХ століття)	257
ЧЕРЕПАНЯ М.Т., КОБАЛЬ К.І. Інтернатні заклади Закарпаття (друга половина ХХ століття)	259
ЧЕРЕПАНЯ М.Т., ЛОКЕС Б.М. Дошкільна освіта Закарпаття (1919-1938 рр.)	262
ЧЕРЕПАНЯ Н.І., ГУЛАН М. Методи і прийоми формування у дошкільнят діалогічного мовлення	265
ЧЕРЕПАНЯ Н.І., КОЗАК Л. Музикотерапія в оздоровленні дітей	267
ЧЕРЕПАНЯ Н.І., ШУБЕРТ М. Технології як засіб розвитку у дітей дошкільного віку інтересу до занять фізичною культурою і спортом	269
ЧУБИРКО К. Я., ЧЕКАН О.І. Сучасні проблеми і тенденції розвитку логопедії як науки	271
ШВАРДАК М.В., ЕРДЕЛІ-ІВАНТО М.Ю. Сутнісна характеристика технології адаптивного управління	275
ШВАРДАК М.В., ЗАВАДСЬКА В.В. Алгоритм реалізації технології антимобінгу в умовах закладу освіти	276
ШВАРДАК М.В., ПОПОВИЧ О.-М.В. Особливості реалізації коучинг-технології в умовах закладу загальної середньої освіти	278
ШЕСТАК А. Ю., ТОМАШЕВСЬКА М.О. Професійні та особистісні якості сучасного педагога	279
ЩЕРБАН Г.В. Формування системи цінностей студентів у процесі професійного навчання	281

РОЗДІЛ 2. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТРАЄКТОРІЇ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

АГАПЧУК Б.Ф., КОРОЛОВИЧ О.О. Теоретичні засади професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти України.....	284
---	-----

роботу, зміцнювати матеріально-технічну базу та покращити забезпечення необхідним обладнанням, інвентарем, іграшками та навчальними посібниками. Міністерству освіти СРСР та місцевим органам народної освіти доручалося забезпечити покращення рівня методичного керівництва виховною роботою, а також кадровий склад дитячих дошкільних закладів колгоспів. Цією Постановою «були введені положення, які значно покращили соціальне забезпечення педагогічного і медичного персоналу дитячих садків» [3, с. 334].

Таким чином, можемо констатувати, що реформування дошкільної освіти в другій половині ХХ століття в Закарпатті першочергово було пов'язане з реорганізацією дошкільних закладів, збільшенням їх кількості з одночасним покращенням матеріально-технічної бази, методичного та кадрового забезпечення.

Література

1. Фізеші О.Й. Організаційно-педагогічне реформування початкової школи в процесі приєднання Закарпаття до Радянської України. *Наука і освіта*. Одеса, 2017. №4. 188 с. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2017/4_2017/29.pdf Дата відвідання: 26.03.2021 р.
2. Державний архів Закарпатської області, Ф. Р-177 (Уполномоченный Народной Рады Закарпатской Украины по делам просвещения г. Ужгород Закарпатской Украины, 30 марта 1945 г. – 11 сентября 1945 г.), оп. 1, спр. 44 (Распоряжения уполномоченного НРЗУ по делам образования о переводе церковных и частных школ в ведение государства). 20 арк.
3. Улюкаєва І. Г. Розвиток дошкільної освіти в Україні в 1960 – 1990 рр. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. 2015. Вип. 3. С. 330-339.
4. Химинець В.В., Стрічик П.П., Качур Б.М., Талапканич М.І. Освіта Закарпаття: монографія. Ужгород: Карпати; Інформаційно-видавничий центр ЗППО, 2009. 464 с.

УДК 37.018.3 (477.87) «1944-1991»

ЧЕРЕПАНЯ М.Т., КОБАЛЬ К.І.,
Мукачівський державний університет

ІНТЕРНАТНІ ЗАКЛАДИ ЗАКАРПАТТЯ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ СТОЛІТТЯ)

Сучасні деінституалізаційні процеси, що відбуваються в нашій державі щодо інтернатних закладів освіти, сягають своїм корінням початку ХХ століття, коли на теренах європейських держав розпочали діяльність дитячі притулки сімейного типу. Власне європейська гуманістична педагогіка визначила пріоритетність сімейних форм виховання. У Закарпатті до 1945 р., перебуваючи в складі різних європейських держав (Австро-Угорщині (до 1919 р.), Чехословаччині (1919-1938 рр.), Угорщині (1939-1944 рр.) апробувалися європейські освітні моделі інституційного виховання та сімейних форм суспільного виховання: «В умовах глобалізації та включення української освітньої системи до єдиного європейського освітнього простору, а також з метою збереження її національної самобутності важливим є педагогічний досвід, реалізований освітньою та соціальною політикою європейських держав, до складу яких входило Закарпаття першої половини ХХ століття» [1, с.47]. Проте, після його приєднання у 1945 р. до Радянської України всі напрацьовані

до того часу моделі організації суспільного виховання та догляду за дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківської опіки, були замінені радянською системою інституційного догляду.

Процес становлення та розвитку інтернатної освіти в Закарпатті представлений у наукових дослідженнях М. Черепані (процес становлення та розвитку закладів інтернатного типу в Закарпатті першої половини ХХ століття), А. Машкаринець-Бутко, М. Маринкевича, М. Попадича та Б. Качура, П. Стрічика, М. Талапканича, В. Химинця (розвиток закладів інтернатного типу радянського періоду).

Мета нашої публікації полягає в з'ясуванні особливостей функціонування закладів інтернатної освіти в Закарпатті в другій половині ХХ століття.

Отже, радянська інституційна система виховання та догляду за дітьми-сиротами та дітьми, позбавлених батьківської опіки, представлена такими типами закладів:

1) будинок дитини – установа в системі Міністерства охорони здоров'я, яка здійснює громадське виховання дітей у віці до трьох років. У Будинку дитини приймаються діти-сироти, а також діти одиноких матерів [2, с. 46].

2) дитячий будинок – державний заклад для дітей-сиріт і дітей, батьки яких не забезпечують догляду за ними. Діє 2 основних типи дитячих будинків: дошкільні – для дітей 3 – 7 років і шкільні – для дітей 7 – 18 років [2, с. 94].

3) школа-інтернат – в Україні з 1956 р. загальноосвітня школа, в якій діти навчаються й живуть. До школи-інтернату приймають дітей за бажанням батьків або осіб, що їх заступають. Навчання проводиться за планами й програмами середньої школи. Крім учителів, у школі-інтернаті працює штат вихователів. Поряд з навчальною проводиться клубно-гурткова, суспільно корисна й трудова, ігрова й спортивна робота [2, с. 366].

4) спеціальні школи для аномальних дітей – навчально-виховні заклади системи Міністерства освіти України для дітей з вадами психофізичного й фізичного розвитку. В Україні проводиться диференційоване навчання аномальних дітей у спеціальних школах 9 типів: спеціальних загальноосвітніх школах для розумово відсталих дітей; для слабочуючих і пізньоглухих дітей; для глухих дітей; для дітей з тяжкими порушеннями мовлення; для слабозорих дітей; для сліпих дітей; для дітей з наслідками поліомієліту й церебральними паралічами та інших [2, с. 316].

5) спеціальна загальноосвітня школа для дітей і підлітків, які потребують особливих умов виховання, – державний заклад освіти, на навчання до якого дітей і підлітків направляють суди у встановленому законом порядку. Спеціальна школа покликана здійснювати соціальну реабілітацію учня, виховувати в нього розуміння загальнолюдських цінностей, громадянську позицію, готувати до активної трудової діяльності, забезпечувати правове виховання [2, с. 316].

6) допоміжна школа – спеціальний навчально-виховний заклад для розумово відсталих дітей. В допоміжних школах застосовують спеціальні

корекційно-виховні заходи, спрямовані на подолання або ослаблення негативної дії дефекту [2, с. 102] та ін.

А. Машкаринець-Бутко у своїх наукових дослідженнях визначає кілька етапів у розвитку інтернатної освіти радянського періоду в Закарпатті:

✓ перший етап (45-60 рр. ХХ ст.) – створення шкіл-інтернатів перебуває в центрі уваги управлінських органів освіти, зокрема впродовж 1946-1947 рр. обласним відділом освіти спільно з Інститутом удосконалення вчителів було вивчено стан роботи, умови проживання та навчання дітей у цих закладах. Відповідно до постанови Ради Міністрів УРСР «Про поліпшення стану опіки і патронування дітей-сиріт УРСР» (1946 р.), у Закарпатській області було відкрито 3 дитячі будинки. в яких станом на грудень 1946 р. на вихованні перебувало 557 дітей-сиріт. У 1956 р. в м. Хуст, а в 1957 р. в м. Мукачеві були відкриті перші дві школи-інтернати на 660 учнівських місць [3, с. 99];

✓ другий етап (60-80 рр. ХХ ст) – розвиток закладів інтернатного типу з урахуванням вимог Закону «Про зміцнення зв'язку школи з життям і про дальший розвиток системи народної освіти в УРСР» (1959 р.) та Постанови Ради Міністрів УРСР «Про заходи дальшого покращення роботи середньої загальноосвітньої школи в Українській РСР» (1966 р.), що зобов'язували громадські організації сприяти шефству промислових підприємств, кооперативних організацій над закладами інтернатної освіти , а також розширення мережі шкіл-інтернатів, дитячих будинків, пришкільних інтернатів. У цей період уже функціонувало 15 загальноосвітніх шкіл-інтернатів. Створюються умови для навчання дітей з різними фізичними вадами, зокрема в М.Березному, Вілоку, Імстичеві, Липовому, Часлівцях та селищі Солотвино. Зміцнено матеріальну базу Ужгородської школи-інтернату для глухонімих та Мукачівської – для сліпих дітей [3, с. 99];

✓ третій етап (80-90 рр. ХХ ст) – період розквіту шкіл-інтернатів: продовжувався процес покращення діяльності шкіл-інтернатів, удосконалювалися форми і методи роботи, здійснювалось трудове навчання і професійна орієнтація учнів, зростав і міцнів кадровий потенціал, поліпшувались умови для навчання учнів та праці вчителів. Станом на 1986 р. в Закарпатській області при 94 школах функціонували інтернати для учнів на 3,5 тис. місць, а також 14 масових загальноосвітніх шкіл-інтернатів та 11 допоміжних шкіл-інтернатів для дітей з різними формами захворювань [3, с.100].

Таким чином, з боку радянської влади після приєднання Закарпаття до Радянської України була проведена широкомасштабна робота щодо розбудови закладів інтернатної освіти як загального призначення, так і за спеціалізаціями, тобто в залежності від особливостей фізичного та психічного розвитку дітей. Зважаючи на це, ми можемо констатувати, що досвід застосування альтернативних форм суспільного виховання, накопичений у дорадянський період, фактично, був знівельований та замінений на колективне виховання.

Література

1. Черепаня М.Т. Перспективи використання ретродосвіду інтернатних закладів Закарпаття (1091-1944 рр.) в умовах інтеграції України в світовий освітній простір. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Педагогіка та психологія: збірник наукових праць. Мукачево, 2019. Випуск 1(9). С. 47-51.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
3. Машкаринець-Бутко А. І. Теоретичні засади становлення та розвитку інтернатних закладів на Закарпатті у повоєнні роки. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. 2012. Вип. 24. С. 98-101.

УДК 373.2 (477) (09):001.8

ЧЕРЕПАНЯ М.Т., ЛОКЕС Б.М.,
Мукачівський державний університет

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА ЗАКАРПАТТЯ (1919-1938 рр.)

Сьогодні вагомого значення набуває вивчення ретроспективи національної освіти, адже об'єктивний історико-системний аналіз цього досвіду розширить можливості визначення перспектив реформування української дошкільної освіти в контексті єдиного освітнього простору. Українська історико-педагогічна наука має в своєму доробку чимало наукових досліджень процесу становлення та розвитку дошкільної освіти та виховання, зокрема дослідження Т. Головань, С. Дітковської, З. Нагачевської, Т. Пантюк, Л. Пісоцької, Г. Реґо, О. Сухомлинської та ін. Сучасний розвиток ідей вдосконалення змісту дошкільної освіти відображений у наукових працях Л. Артемової, І. Беха, А. Богущ, Н. Гавриш, Т. Кочубей, Н. Лисенко, Т. Поніманської та ін. Політичні, соціальні, економічні та культурні передумови розвитку дошкільної освіти в Закарпатті в хронологічних межах нашої публікації відображені в наукових розвідках закарпатських істориків педагогіки В. Гомонная, М. Кляп, М. Кухти, Г. Розлуцької, Г. Реґо, О. Фізеші та ін.

Метою нашої публікації є вивчення досвіду організації дошкільної освіти в Закарпатті в період його перебування в складі Чехословацької республіки (1919-1938 рр.), який за твердженням багатьох дослідників історії Закарпаття вважається одним із найефективніших у контексті розвитку освіти, шкільництва та педагогіки (М. Вегеш, І. Гранчак, П. Худанич, М. Зимомря, П.-Р. Магочій та ін.).

У 1919 р. була заключена Сен-Жерменська угода, за якою Закарпаття було включене до складу Чехословаччини під назвою Підкарпатська Русь. «Важливим з боку реформаторської політики Чехословацького уряду, – як зазначає О. Фізеші, – було розуміння ним школи як частини суспільно-народного, державного і людського організму, через що вона повинна виховувати для культурних та моральних цінностей, за якими стоїть народ, держава, людство. Школа зобов'язана вести учнів до дружнього суспільного

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>